

СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ КАНАДИ

У статті розглядаються особливості системи професійної підготовки менеджерів в університетах Канади. Аналізуються тенденції та специфіка у побудові змісту навчання таких фахівців.

Ключові слова: менеджер, професійна підготовка, вища освіта, зміст навчання.

Постановка проблеми. Необхідність модернізації освітніх систем пов'язана з процесами глобалізації та інтеграції в європейській та у світовій спільноті, політичними і соціально-економічними змінами, що відбуваються в постсоціалістичних країнах. Спрямованість у майбутнє, сучасна тенденція інтенсифікації життєдіяльності, виникнення нових соціально-економічних реалій, зокрема ринку праці, потребують розробки нових освітніх моделей професійної підготовки фахівців здатних забезпечити сталий розвиток цивілізації. У зв'язку з цим особливого значення набуває підготовка підприємців і менеджерів нової генерації, від знань, умінь і компетентності яких значною мірою залежить економічний поступ країни.

В Україні освіта менеджерів є сектором ринку освітніх послуг, що пропонує різноманітні програми, якість яких є недостатньо високою, вони вимагають постійного оновлення, пристосування до змінних умов змісту, форм і методів навчальної роботи.

За інтенсивного розвитку міжнародного освітнього простору, проблеми підготовки фахівців доцільно розв'язувати через інтеграцію з кращими здобутками світової педагогічної думки і творче використання досвіду зарубіжної країни – Канади. Вищі навчальні заклади цієї країни мають значні педагогічні досягнення і розвинену систему професійної підготовки фахівців-менеджерів.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел дав змогу виявити, що саме у Канаді були здійснені наукові дослідження, де розглядаються різноманітні аспекти проблеми, що нас цікавить. Вона висвітлюється в таких роботах: напрями і засоби підготовки управлінців-професіоналів в Україні і за рубежом (Г. Войтелева), методи навчання управлінських кадрів у Канаді (С. Дударев), сучасний стан і тенденції розвитку зарубіжної школи (О. Джуринський), досвід організації підприємницької освіти в економічно розвинених країнах світу (О. Романовський).

Основна мета нашої роботи – проаналізувати й узагальнити систему підготовки майбутніх менеджерів у ВНЗ Канади. Для цього необхідно вирішення таких завдань:

- виявити стан розробленості проблеми дослідження;
- визначити основні етапи розвитку професійної підготовки майбутніх менеджерів у ВНЗ Канади, фактори впливу на розвиток освіти цих фахівців.
- проаналізувати наукові концепції, що є основою теорії і практики професійної підготовки менеджерів Канади.
- з'ясувати особливості професійної підготовки менеджерів у ВНЗ Канади та виявити підходи до формування їх професійно значущих умінь у діяльності цих закладів;
- виявити і проаналізувати сучасні тенденції у розробленні змісту, форм і методів навчання менеджерів, розкрити перспективні організаційні форми і методи навчання менеджерів у ВНЗ Канади.
- проаналізувати навчальні плани й програми ВНЗ Канади.

Виклад основного матеріалу. Історія вищої освіти Канади засвідчує взаємовплив систем освіти різних країн. Канадська система освіти значно черпала з освітньої системи США. Аналіз історичних аспектів розвитку вищої освіти дав змогу підтвердити правомірність виникнення вищої освіти менеджерів з огляду на потреби великого бізнесу, з'ясувати її місце серед інших типів освіти. Вищу менеджерську освіту було започатковано в США. В умовах зростання розподілу праці, великого обсягу інформації з'ясувалося, що виокремлення управління як виду діяльності вимагає спеціальної підготовки, відповідної кваліфікації. Далі представлено етапи розвитку цієї освіти.

1. Кінець XIX – поч. XX ст. Створення перших професійних шкіл бізнесу, програми яких склалися відповідно до програм академічних курсів і курсів з економічною спрямованістю (1881).

2. Середина XX ст. – 80-ті рр. Поширення менеджерської освіти зумовлено значним розвитком бізнесу і промисловості після Другої світової війни, створення програм для підготовки магістрів бізнес-адміністрації (МВА) в межах освіти другого рівня (graduate).

3. З кінця 80-х рр. XX ст. – дотепер. Удосконалення підготовки менеджерів, реформування менеджерської освіти (в межах реформ у вищій освіті) внаслідок економічного розвитку і збільшення конкурентоспроможності виробництва.

Історико-ретроспективний аналіз вищої освіти Канади й сучасних тенденцій в ній дав змогу визначити фактори, що впливають на розвиток менеджерської освіти. До таких факторів відносимо економічні, технологічні, демографічні, географічні, історичні, політичні, культурні, релігійні.

Знання історії освіти Канади може слугувати базою для дослідження освітніх традицій українського суспільства, керівництвом для ухвалення рішень щодо майбутніх реформ. Розуміння проблем, з якими стикаються інші країни, є важливим для обґрунтування напрямів подальшого розвитку вітчизняної освіти й уживання запобіжних заходів до їх усунення.

Концепції управління вищою освітою, зокрема менеджерів, у провідних країнах світу сформувалися під впливом соціально-економічних й історико-суспільних умов розвитку, і значно різняться між собою. Водночас усі структурні зміни в системах управління ВНЗ відбувалися в межах головних підходів до управління закладами вищої освіти: централізованого і децентралізованого. На формування організаційної структури ВНЗ впливають такі фактори: національні традиції; чинна концепція управління вищою освітою; масштаби підготовки фахівців і обсяг наукових досліджень у ВНЗ; ступінь автономії навчального закладу [3; 89].

На структурну організацію канадської системи вищої менеджерської освіти впливають загальна система освіти Канади, місцеві особливості, вимоги економіки країни та всього континенту. Згідно з Британсько-Північноамериканським Актом 1867 р. відповідальність за освіту покладено на уряди провінцій Канади. Країна не має звичного для українців центрального міністерства освіти. Для навчання населення і підготовки фахівців у 10 провінціях і на двох територіях створено 12 автономних систем освіти, що мають подібні, але нетотожні структури. У Ньюфаундленді систему освіти очолює Департамент освіти. У Квебеку Департамент освіти керує двома напрямками: 1) освіта франкомовного і романо-католицького населення; 2) освіта англomовного і протестантського населення. На Північнозахідних територіях федеральний Департамент у справах індіанського населення і розвитку північної частини (The Department of Indian Affairs and Northern Development) співпрацює з департаментами освіти провінцій. Для реалізації національних освітніх програм, насамперед з неперервної освіти, використовується Служба державного секретаря, хоча вирішальним є вплив на систему навчання урядів і парламентів провінцій. Кожна провінція має обраного згідно з законодавством міністра освіти (у Квебеку обирається Національною Асамблеєю).

У Квебеку вища освіта унітарна, оскільки дворічні місцеві (community) коледжі стали обов'язковою проміжною підготовчою стадією між середньою школою та університетами. Бінарний варіант вищої освіти (університети і цілком незалежний сектор коледжів технологій і прикладних мистецтв) створено в Онтаріо, Манітобі й чотирьох приатлантичних провінціях. В інших регіонах країни вища освіта має три сектори: університети, технологічні й інші спеціалізовані коледжі або інститути і місцеві коледжі.

Стандартною умовою вступу до університету для канадських громадян є диплом про закінчення 12-річної школи. В Онтаріо розподіл абітурієнтів централізований, у решті провінцій кожний ВЗО набирає студентів автономно. Перебіг навчання подібний до американського зразка [2;17].

Англо-саксонським системам вищої освіти, також і канадській, притаманні три рівні кваліфікації: бакалавр, магістр, доктор філософії. Є чимало ВНЗ, де перший диплом має два підрівні – "звичайний" (general or pass bachelors' degree) і "з відзнакою" (honours degree), отримання якого вимагає додаткового року навчання. Поширеними в галузі бізнес-управління та менеджменту є ступені "Бакалавр ділового адміністрування" (B. Admin., B.A., B.B.A.), "Бакалавр в інженерній галузі і в галузі управління" (B. Eng. Mgt.), "Бакалавр бізнес-менеджменту" (BBM), "Бакалавр менеджменту" (B. MGT), "Бакалавр менеджменту у сфері туризму і готельного бізнесу" (BTHM), "Бакалавр у сфері відпочинку" (BRM) та інші.

У Канаді заклади університетського рівня висувають свої вимоги до присудження академічних і професійних кваліфікацій (дипломів), які визначаються також законами провінцій і дисциплінами навчання. Після отримання академічних кваліфікацій для вступу в регламентовані професії необхідно виконати додаткову програму з обов'язковою практикою і складанням проєкзменів. Кваліфікації присуджують уряди провінцій чи визнані урядом професійні асоціації. Залежно від профілю першою університетською профкваліфікацією є бакалавр або магістр (у медицині – докторська ступінь). Місцеві коледжі присуджують переважно професійні кваліфікації, які для розрізнення з університетськими ще називають "напівпрофесійними" (semi-professional). Після року навчання видають диплом, після двох-трьох років – сертифікат [1; 80].

Отже, однією з важливих особливостей канадської системи освіти та її складової – вищої менеджерської освіти є відсутність центральної влади для забезпечення координації дій ВНЗ. Значні відмінності між підходами до організації вищої менеджерської освіти провінцій і районів мають певні переваги, попри наявні проблеми координації.

За розвитку у системі вищої освіти компетентнісного підходу підставою для визначення змісту освіти менеджера є **модель** його професійної діяльності або поведінки, опис сукупності особистісних якостей менеджера. Створення такої моделі – актуальна проблема дидактики вищої школи.

Зміст, форми і методи навчання менеджерів визначаються з огляду на напрями їхньої майбутньої діяльності. Програми передбачають різні освітні рівні й кваліфікації. Вони задовольняють як потреби досвідчених працівників, так і молоді без досвіду роботи. Аналіз документів закладів вищої освіти Канади засвідчує різноманітність бізнес- і менеджмент-курсів і комбінацій дисциплін. Наприклад, навчальні заклади

пропонують такі курси першого рівня вищої освіти, як бізнес-навчання, бізнес-управління і менеджмент, спеціалізовані курси, які розкривають специфічні аспекти бізнесу і менеджменту. Це, зокрема, менеджмент людськими ресурсами, маркетинг, курси, спеціалізовані в окремих галузях економіки (менеджмент у галузі туризму, готельний менеджмент, менеджмент дозвілля та ін.). Є багато об'єднаних програм, що поєднують бізнес і менеджмент з предметними сферами – мовами, психологією, наукою, бухгалтерською справою тощо. Програмою менеджерської освіти передбачено різноманітні форми навчання, а саме три-чотирирічні програми з отриманням першого ступеня з використанням робочого місця, програми очного навчання, заочні програми, дистанційне навчання.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, доцільно визначити що, згідно історико-ретроспективного аналізу визначено й охарактеризовано три основні етапи становлення професійної підготовки менеджерів у ВНЗ Канади та фактори, що впливають на розвиток освіти цих факторів; проаналізовано наукові концепції, що лягли в основу теорії і практики професійної підготовки менеджерів Канади; з'ясовано особливості професійної підготовки менеджерів у ВНЗ та виявлено підходи до формування їх професійно значущих умінь у діяльності цих закладів; виявлено і проаналізовано сучасні тенденції у розробленні змісту, форм і методів навчання менеджерів, розкрито перспективні організаційні форми і методи навчання менеджерів у ВНЗ Канади; проаналізовано навчальні плани й програми ВНЗ Канади.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. До пріоритетних напрямів науково-педагогічних досліджень відносимо проблему інтеграції досвіду професійної підготовки менеджерів Канади до системи вищої освіти України.

Використані джерела

1. Воронка Г. Зарахування до закладу вищої освіти у Канаді та Великій Британії / Г. Воронка // Вища школа. – 2006. – №5/6. – С. 78-83.
2. Воск В. Обзор системы высшего образования в Канаде / В. Воск // Международное сотрудничество. – 1998. – № 2. – С. 15-21.
3. Гуревич Р. Вища освіта в Канаді: проблеми та реалізації/ Р.Гуревич // Вища освіта України. – 2006. – №4. – С. 87–91.
4. Образование в Канаде: [Канадская система образования] // Все для учителя. – 2004. – № 10/11. – С. 131-134.
5. Canada one hundred 1867-1967. – Ottawa, 1967. – P. 361-367.

Kormiltsina S.

MANAGERS' PROFESSIONAL TRAINING SYSTEM IN THE UNIVERSITIES OF CANADA

The peculiarities in the system of the managers' professional training in the universities of Canada are viewed in the article. Tendencies and specific features in creation of education content of such specialists are analyzed.

Key words: *manager, professional training, higher education, education content.*

Стаття надійшла до редакції 07.06.13